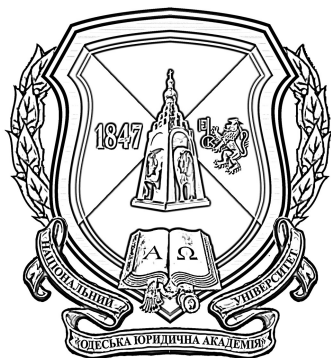

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Наукове фахове видання

Випуск 58

Том 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

УДК 324(4-11)»2022/2025»:321.7:321.64
DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v058.2.2026.37>

Іванець Т.М.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3248-5033>
кандидат політичних наук, доцент,
завідувачка кафедри філософії та соціології
Маріупольського державного університету

Тополянський С.І.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3033-4015>
старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2022–2025 РОКІВ У КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ ЯК ІНДИКАТОРИ ДЕЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ

Постановка проблеми. Актуальність вивчення парламентських виборів у країнах Вишеградської групи як індикаторів делібералізації демократії зумовлена кількома взаємопов'язаними факторами. По-перше, у сучасному світі спостерігається загальна тенденція кризи ліберальної демократії, що проявляється у послабленні інституцій, ерозії верховенства права та зростанні популістських рухів. Країни Центрально-Східної Європи, зокрема Польща, Угорщина, Чехія та Словаччина, стали одним із ключових регіонів, де ці процеси проявляються особливо виразно.

По-друге, парламентські вибори виступають чутливим індикатором стану демократії, оскільки відображають не лише електоральні уподобання громадян, але й якість політичної конкуренції, рівень свободи медіа, доступ до ресурсів і чесність виборчих процедур. Аналіз виборів 2022–2025 років у країнах Вишеградської групи дозволяє виявити, чи відбувається поглиблення делібералізаційних тенденцій або, навпаки, їх стримування.

По-третє, актуальність дослідження підсилюється тим, що країни Вишеградської групи є частиною Європейського Союзу, а отже трансформації їхніх політичних режимів мають безпосередній вплив на європейську політику, зокрема на питання верховенства права, єдності ЄС та демократичних стандартів.

По-четверте, для України це дослідження має практичне значення, оскільки країни Вишеградської групи є важливими політичними партнерами та прикладом постсоціалістичної трансформації. Аналіз їхнього досвіду дозволяє краще зрозуміти ризики демократичного відкату та шляхи його уникнення.

Отже, дослідження парламентських виборів у країнах Вишеградської групи як індикаторів делібералізації є актуальним як у теоретичному,

так і в практичному вимірах, оскільки сприяє глибшому розумінню сучасних трансформацій демократії в Європі.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – аналіз парламентських виборів у країнах Вишеградської групи в 2022–2025 роках як індикаторів делібералізації демократії та оцінка їх впливу на стан демократичних інститутів і політичних режимів у регіоні. Для досягнення мети необхідне вирішення наступних завдань: 1) розкрити теоретичні засади делібералізації демократії, визначити її сутність, основні ознаки та індикатори в сучасних політичних системах; 2) здійснити порівняльний аналіз парламентських виборів у країнах Вишеградської групи у 2022–2025 роках як індикаторів делібералізаційних процесів; 3) оцінити вплив результатів парламентських виборів на трансформацію демократичних інститутів і політичних режимів у країнах регіону.

Методи дослідження. Для написання наукової статті нами використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, порівняльний метод застосовано для виявлення спільних та відмінних рис парламентських виборів у країнах Вишеградської групи. Інституційний аналіз дозволив дослідити трансформації політичних інститутів у контексті делібералізації демократії. Івент-аналіз дав змогу простежити динаміку політичних процесів у міжвиборчий період. Метод кейс-стаді застосовано для поглибленого аналізу окремих країн регіону. А також дослідження ґрунтується на системному підході, який дозволяє розглядати демократію як цілісну сукупність інституційних та ціннісних компонентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціально-політичних трансформацій країн Вишеградської групи після вступу до ЄС охарактеризована у наукових розвідках О. Григор'єва

[2], В. Литвина [4], Ю. Садового [10]. Йдеться про аналіз головних ризиків та проблем, які обумовлюють делібералізацію демократії чи її відновлення у контексті парламентських електоральних циклів. Дослідження парламентських виборів 2022–2025 років у країнах Вишеградської групи зроблено у наукових доробках Є. Гайданки [1], Ю. Остапця, К. Червеняк [6; 7], О. Чальцевої та В. Петрінки [11]. У вказаних працях вивчаються парламентські вибори в Угорщині (2022), Словаччині (2023), Польщі (2023), Чехії (2025), аналізуються електоральні результати, склад урядових коаліцій, конфігурація партійних систем, їхній вплив на соціально-політичні процеси.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ліберальна демократія – це форма політичного устрою (політичний режим), яка поєднує народовладдя (демократію) з принципами лібералізму, тобто гарантіями прав і свобод людини, верховенством права та обмеженням державної влади. Інакше кажучи, це не просто влада більшості, а система, де більшість не може порушувати базові права людини [8; 9].

Ліберальну демократію доцільно розглядати у двох взаємопов'язаних площинах: інституційній (формальні правила та організації) і ціннісній (норми, переконання та політична культура). Саме їхня узгодженість забезпечує стійкість демократичного режиму. Інституційний вимір ліберальної демократії включає: поділ влади та систему стримувань і противаг; верховенство права; незалежність судової влади; вільні, чесні та регулярні вибори; політичний плюралізм; незалежні ЗМІ; функціонуючі інститути громадянського суспільства [5; 8; 9]. Ціннісний вимір ліберальної демократії – це сукупність переконань і принципів, які визначають, як суспільство сприймає владу, свободу та право. До них відносимо: пріоритет прав людини; індивідуалізм; толерантність і плюралізм; політична участь (активна громадянська позиція); довіра громадян до політичних інститутів; культура компромісу [5].

Між вказаними вимірами існує тісний взаємозв'язок: інститути без цінностей – це не що інше, як формальна демократія, яка може деградувати у різні форми гібридних режимів, а цінності без інститутів – ідеали без реального механізму реалізації на практиці. Саме тому делібералізація часто проявляється або через руйнування інституцій, або через зміну цінностей.

Зазначимо, що делібералізація демократії може завершитися і демократичним відкатом. Різниця між делібералізацією демократії і демократичним відкатом полягає передусім у масштабі, глибині та фокусі змін. Йдеться про те, що це близькі, але не тотожні поняття. Делібералізація – це процес послаблення ліберальних елементів демократії, при якому формально демо-

кратичний режим зберігається, але його якість погіршується. Ключові ознаки делібералізації є такі: обмеження свободи слова та медіа; тиск на судову систему, її часткове підпорядкування урядовій владі; звуження прав меншин; посилення повноважень виконавчої влади; збереження виборів, але зі зниженням їхньої якості. Тобто формально демократія стає менш ліберальною.

Демократичний відкат (відступ) – це ширший і глибший процес ерозії демократії, який може призвести до переходу до авторитаризму. Ключові ознаки є такі: демонтаж демократичних інститутів; маніпуляції або фальсифікації результатів виборів; концентрація влади в одних руках; підлив або ліквідація системи стримувань і противаг; перехід до гібридного чи авторитарного режиму. У цьому контексті делібералізація часто є першим етапом демократичного відкату, але не завжди призводить до нього. Вона може «застигнути» у формі неліберальної / іліберальної демократії [1; 10].

Отже, делібералізація демократії означає поступове послаблення ліберальних складових демократичного режиму, зокрема прав і свобод громадян, при збереженні формальних демократичних інститутів. Натомість демократичний відкат є ширшим процесом системної деградації демократії, який може призводити до демонтажу демократичних інститутів і переходу до авторитарного правління.

Індикатором делібералізації демократії можна вважати парламентські вибори. Оскільки парламентські вибори, по-перше, дають змогу побачити, що відбулося упродовж електорального циклу у контексті належного функціонування ліберальної демократії, чи її делібералізації, і, по-друге, демонструють як відбувається виборчий процес, і які сили перемагають на виборах, що в свою чергу також дозволяє зробити висновки про стан демократії в країні.

На нашу думку вибори наступним чином можуть сигналізувати про делібералізацію демократії: 1) характер перемоги політичних сил (домінування однієї партії створює ризик концентрації влади, перемога популістів, праворадикалів може привести до ерозії демократичних інститутів; 2) умови проведення виборів можуть вказувати на нерівний доступ до медіа, адміністративний тиск, маніпуляції з округами; 3) зміна правил гри (корегування виборчого законодавства на користь правлячої партії); 4) поведінка влади після виборів (швидкі зміни конституції або законів, підпорядкування судів, обмеження ЗМІ); 5) антидемократичний дискурс і політична риторика, зневага до прав людини.

Окресливши теоретичні засади нашої наукової розвідки, перейдемо безпосередньо до аналізу парламентських виборів у країнах Вишеградської

групи упродовж 2022–2025 років. У цей період відбулися парламентські вибори в Угорщині (2022), Польщі та Словаччині (2023), Чехії (2025).

Угорщина (03.04.2022, вибори угорського парламенту – Національної Асамблеї, 199 депутатів). «Особливістю виборчої кампанії 2022 р. було утворення опозиційної коаліції «В єдності за Угорщину» до складу якої увійшли такі політичні партії: «Демократична коаліція», «Рух за кращу Угорщину» («Йоббік»), «Діалог за Угорщину», «Рух Моментум», «ЛМР – Зелена партія Угорщини», Угорська соціалістична партія» [6, с. 84–85].

Утворення опозиційної коаліції не допомогло здолати правлячий режим В. Орбана. За результатами парламентських виборів четвертий раз поспіль (з 2010 р.) перемогу здобув блок «Фідес»/ХДНП, здобувши при цьому дві третини депутатських місць. А вже через деякий час після виборів (15 вересня 2022 р.) депутати Європарламенту підтримали резолюцію про те, що країна під керівництвом В. Орбана стала «гібридним режимом виборчої автократії», посилаючись на ерозію демократії, основних прав і верховенства закону [3]. Йдеться про те, що під керівництвом В. Орбана в Угорщині сформована держава, за висловом, того ж В. Орбана, «неліберальної демократії». Результати виборів подано в таблиці 1.

Угорщина є найбільш яскравим прикладом делібералізованої демократії (демократичного згортання) в регіоні під керівництвом В. Орбана та партії «Фідес». Шістнадцятирічне домінування партії «Фідес» мало наслідками (2010–2026): 1) внесення змін до Конституції, які послабили баланс стримувань і противаг, позбавивши ключові інститути незалежності (наприклад Конституційний Суд); 2) реформа виборчого законодавства, де переважав мажоритарний компонент, а сама система дозволяла правлячій партії продукувати конституційну більшість; 3) монополія урядової влади в державі; 4) високий рівень монополізації впливу на ЗМІ; 5) політизація судової влади у аспекті призначення суддів та контролю над судовою владою; 6) обмеження прав неурядо-

вих організацій (особливо з іноземним фінансуванням).

Зазначимо, що на парламентських виборах 12 квітня 2026 року за попередніми результатами перемогу здобула опозиційна партія «Тиса», що мало би привести до повернення Угорщини (як колись у 2023 році Польщі) до цінностей ліберальної демократії та європейського співтовариства.

Словаччина (30.09.2023, позачергові вибори словацького парламенту – Національної Ради Словацької Республіки, 150 депутатів). «Позачергові парламентські вибори в Словаччині проходили у складних внутрішніх і зовнішньополітичних обставинах, коли на електоральний вибір впливали такі чинники: сильна інфляція, економічні негаразди та погіршення рівня життя громадян; енергетична криза; міграційні проблеми; російсько-українська війна. При чому російсько-українська війна була однією з ключових тем виборчої кампанії, яка поділяла як словацький політикум, так і електорат на два великі табори. Перший – партії «Напря́м – СД», «Республіка», СНП, які виступали за припинення військової підтримки України. Вказані партійні структури відомі своїми симпатіями до В. Путіна та Росії. Другий табір – це центристські, ліберальні та консервативні партії, які підтримують Україну, санкції проти Росії, засуджують політику В. Путіна. До них відносимо «Прогресивну Словаччину», СіС, ХДР» [7, с. 63–65]. Результати виборів подано в таблиці 2.

«Конфігурація партійної системи за результатами виборів отримала обриси двоблокової: лівоцентристська урядова коаліція («Напря́м – СД», «Голос – Соціальна демократія», СНП (79 депутатів)) та правоцентристська опозиція («Прогресивна Словаччина», ХДР, «СіС (55 депутатів)). Не отримали депутатські мандати словацькі ультраправі партії. Якщо у 2020 р. ультраправа партія «Котлебівці – Народна партія Наша Словаччина» здобула 7,9 % (17 мандатів) і посіла четверте місце, то у 2023 році вона взагалі не потрапляє до парламенту (0,8 %), а інша ультраправа партія «Республіка», яку утворили «вихідці від Котлеби» не

Таблиця 1

Результати виборів до Національної Асамблеї Угорщини 3 квітня 2022 року

Партія / виборчий блок	Одномандатні округи, к-ть мандатів	Загально-державний округ, к-ть голосів (%), к-ть мандатів	Загальна к-ть мандатів	Відсоток мандатів, %
Виборчий блок «ФІДЕС» / ХДНП	88	(53,1 %) 47	135	67,8 %
Об'єднана опозиція «В єдності за Угорщину»	18	(35,0 %) 39	57	28,6 %
Партія «Наша Батьківщина»	0	(6,1 %) 6	6	3,0 %
Список німецької національної меншини	0	1	1	0,6 %
Всього	106	93	199	100

Джерело: побудовано автором на основі [6, с. 84; 13].

Таблиця 2

Результати виборів до Національної Ради Словачкої Республіки 30 вересня 2023 року

Назва партії / виборчої коаліції (рік утворення)	Відсоток голосів виборців, здобутих партією (%)	Кількість депутатських місць	Ідеологія партії
Напря́м – Соціально демократія (1999)	22,9	42 (+4)*	лівоцентризм, соціал-демократія
Прогресивна Словаччина (2017)	17,9	32 (нова)	соціальний лібералізм, ейваронменталізм
Голос – Соціально демократія (2020)	14,7	27 (нова)	центризм, соціал-демократія
Коаліція «Звичайні люди і незалежні особистості», «Християнська унія», «За людей»	8,8	16 (-37)	правоцентризм, консерватизм, популізм
Християнсько-демократичний рух (ХДР) (1990)	6,8	12 (+12)	консерватизм, християнська демократія
«Свобода і солідарність» (SiC) (2009)	6,3	11 (-2)	лібералізм
Словацька національна партія (СНП) (1989)	5,6	10 (+10)	словацький націоналізм, євроскептицизм, русофільство
Республіка (2021)	4,7	0	популізм, неонацизм, русофільство
Альянс (з 1994 р. Партія угорської коаліції, з 2021 р. перейменована на «Альянс»)	4,3	0	угорський націоналізм, захист інтересів угорської меншини

* Менше / більше депутатських місць у порівнянні з результатами попередніх парламентських виборів.

Джерело: побудована автором на підставі [7, с. 65; 13].

змогла подолати виборчий бар'єр, здобувши лише 4,7 % голосів виборців» [7, с. 63–65].

Отже, після перемоги на виборах у Словаччині партії «Напря́м – СД» на чолі з Р. Фіцо можна також говорити про тренд до делібералізації: 1) політична партія, яка має виразно популістський характер здобула перемогу на виборах; 2) значну підтримку отримали праворадикали (партія «Республіка»); 3) урядова коаліція вказує на інституціоналізацію популізму в словацькій політиці; 4) тиск після виборів на публічні медіа; 5) антидемократичний дискурс (декларується перегляд антикорупційних механізмів, риторика проти неурядових організацій, проросійські нарративи). Підкреслимо, що російські нарративи, як для Словаччини, так і інших країн Вишеградської четвірки (останні вибори виразно підкреслюють це) виступають **каталізатором делібералізації демократії**, оскільки підривають довіру до демократичних інституцій (ЄС, суди, медіа), посилюють популізм і поляризацію суспільства, виправдовують обмеження прав людини через «безпеку» або «суверенітет», налаштовують громадську думку проти підтримки України.

Польща (15.10.2023, вибори нижньої палати польського парламенту – Сейму, 460 депутатів). «Парламентські вибори 15 жовтня 2023 р. були надзвичайно важливими не тільки для подальшого розвитку Польщі, а й для розкладу політичних сил у Європейському Союзі. Головне протистояння відбулося між партією «Право і Справедливість» та виборчим блоком «Громадянська коаліція» на чолі з Д. Туском, яка обіцяла

повернути країну на європейські рейки, заявляючи про «організацію Польщі» партією «Право і Справедливість» [7, с. 65–67]. Результати виборів подано в таблиці 3.

Перемогу на виборах здобула партія «Право і справедливість» (35,4 %), але вона не змогла утворити урядову коаліцію за відсутності партнерів. Відтак урядова коаліція була сформована на основі проєвропейської, ліберальної «Громадянської коаліції» [7, с. 65].

Отже, незначний розрив між ПіС і ГК свідчить про поляризацію політичних уподобань та зростання запиту на оновлення польського політикуму, а значить внутрішньої та зовнішньої політики. Про це свідчить і рекордно високий рівень явки виборців – 74,3 %. А також поразку на виборах отримала ультраправа партія «Конфедерація свободи та незалежності», риторика якої мала антисистемний, антиміграційний, антиєвропейський та антиукраїнський характер. Розраховуючи на 18 % голосів виборців і «золоту акцію» для утворення коаліції, за результатами виборів вона отримала найменший результат (7,1 %) [7, 65–66].

Зазначимо, «ерозія» інститутів демократії в Польщі розпочалася з перемогою на парламентських виборах 2015 року правоконсервативної партії «Право і Справедливість» [2]. Як зазначає Ю. Садовий, «концентрація виконавчої та законодавчої влади в руках однієї політичної сили створили умови для формування «уніфікованої більшості, коли президент, парламент і уряд були як єдиний політичний блок. Така концентрація

Таблиця 3

Результати виборів до польського Сейму 15 жовтня 2023 року

Назва партії / виборчої коаліції (рік утворення)	Відсоток голосів виборців, здобутих партією (%)	Кількість депутатських місць	Ідеологія партії
Право і Справедливість (PiS) (2001)	35,4	194 (-41)*	націонал-консерватизм, помірний євроскептицизм
Громадянська коаліція (ГК) (2018)	30,7	157 (+23)	ліберальний консерватизм, проєвропеїзм
Коаліція «Третій шлях» (2023)	14,4	65 (+35)	християнська демократія, проєвропеїзм, зелена політика
Партія «Нові ліві» (2021)	8,6	26 (-23)	соціал-демократія, есоціал-лібералізм
Партія «Конфедерація свободи та незалежності» (КСН) (2019)	7,1	18 (+7)	польський націоналізм, євроскептицизм

* Менше / більше депутатських місць у порівнянні з результатами попередніх парламентських виборів.

Джерело: побудована автором на підставі [7, с. 66; 13].

влади активізувала ініціативи, спрямовані на зміну основ демократичного балансу. Найбільш резонансними стали реформи судової системи та обмеження децентралізації (підірвала принципи субсидіарності та місцевого самоврядування)» [10, с. 282].

Таким чином, у випадку Польщі, парламентські вибори 2023 року постали сигналом демократичної стабілізації, відтак Польща отримала шанс на повернення інклюзивного управління та повернення до цінностей ліберальної демократії.

Чехія (03–04.10.2025, вибори нижньої палати чеського парламенту – Палати депутатів, 200 депутатів). «Парламентські вибори в Чехії

стали подією виняткової важливості як для внутрішньої політики країни, так і для всієї Європи. Вони проходили на тлі повномасштабної війни в Україні та загальноєвропейської безпекової кризи, що додавало голосуванню геополітичного значення. Йдеться про те, що виборець вирішував, чи залишиться країна міцно інтегрованою в євроатлантичні структури, чи приєднається до табору європейських скептиків» [11]. Результати виборів подано в таблиці 4.

За підсумками дводенного голосування популістська партія «ANO 2011» здобула переконливу перемогу, набравши 34,5 % голосів і отримавши 80 мандатів (із 200). Отримані результати озна-

Таблиця 4

Результати виборів до Палати депутатів Чеської Республіки 8-9 жовтня 2021 року та 3-4 жовтня 2025 року

Назва партії / виборчої коаліції (рік утворення)	Результати виборів 2025 року, % (к-ть мандатів)	Результати виборів 2021 року	Ідеологія партії
Партія «Акція незадоволених громадян 2011» («ANO 2011») (2011)	34,5 (80)	27,1 (72)	популізм, центризм, помірний євроскептицизм та антиміграційна риторика
Виборча коаліція «Разом» (Spolu) (2020)	23,3 (52)	27,7 (71)	проєвропейський правоцентризм. Коаліція поєднує ідеї економічного лібералізму, консерватизму та християнської демократії
«Starostové a nezávislí / STAN» («Мери і незалежні») (2021)	11,2 (22)	–	лібералізм, локалізм, децентралізація
Чеська піратська партія (2009)	8,9 (18)	–	лібералізм, цифрові права, прозорість влади, пряма демократ
«Свобода і пряма демократія» (SPD)	7,7 (15)	9,5 (20)	правий популізм, євроскептицизм, пряма демократія
«Motorists for Themselves» (AUTO) (2022) «Автомобілісти самі за себе»	6,7 (13)	–	правий популізм, євроскептицизм, захист прав водіїв
Виборча коаліція «Пірати і старости»	–	15,6 (37)	лібералізм, децентралізація, популізм, субсидіарність

Джерело: [11; 13].

Таблиця 5

Індекс демократії в країнах Вишеградської групи (2020–2025) (за даними «Nations in Transit»)*

Країна / рік	2020	2021	2022	2023	2024	2025 (прогноз)
Польща	4,93	4,57	4,54	4,54	4,43	4,50
Словаччина	5,29	5,32	5,25	5,21	5,21	5,07
Чехія	5,64	5,57	5,54	5,54	5,54	5,54
Угорщина	3,96	3,71	3,68	3,57	3,57	3,54

*Оцінювання з 2019 року відбувається за децю зміненою шкалою: консолідований демократичний режим – (5,01–7,00 балів); напівконсолідований демократичний режим – (4,01–5,00); перехідний / гібридний режим – (3,01–4,00); напівконсолідований авторитарний режим – (2,01–3,00); онсолідований авторитарний режим – (1,00–2,00).

Джерело: [12].

менували суттєву зміну політичного ландшафту країни. Урядова коаліція була утворена у складі трьох партій «Акції незадоволених громадян 2011», «Свободи і прямої демократії», «Автомобілістів самих за себе». Незважаючи на утворення уряду популістів і праворадикалів, Чехія продовжує баланс у розвитку як ліберальна демократія, і, перш за все, завдяки потужній ліберально-консервативній опозиції.

Як підсумок нашого аналізу ми наводимо дані «Freedom House» про стан демократій у країнах Вишеградської групи (див. табл. 5).

Отже, як бачимо, за даними «Nations in Transit» від консолідованої демократії відійшли на нинішній день Польща (напівконсолідований демократичний режим) і Угорщина (гібридний режим, який часто називають іліберальною демократією), а стан демократії в Словаччині суттєво погіршився.

Висновки. У статті здійснено комплексний аналіз парламентських виборів у країнах Вишеградської групи у 2022–2025 роках як індикаторів делібералізації демократії. За результатами дослідження сформульовано такі висновки.

По-перше, встановлено, що делібералізація демократії є поступовим процесом послаблення ліберальних компонентів демократичного режиму, який проявляється у звуженні прав і свобод, ерозії верховенства права, посиленні виконавчої влади та зниженні якості політичної конкуренції. Доведено, що парламентські вибори виступають чутливим індикатором цих процесів, оскільки відображають як інституційні умови, так і ціннісні трансформації політичних систем.

По-друге, порівняльний аналіз парламентських виборів у країнах Вишеградської групи засвідчив неоднорідність делібералізаційних тенденцій у регіоні. Найбільш виражені ознаки делібералізації характерні для Угорщини, де сформовано модель неліберальної демократії з домінуванням однієї політичної сили та суттєвим послабленням системи стримувань і противаг. У Словаччині простежується тенденція до інституціоналізації популізму та посилення антидемократичного дискурсу. Водночас Польща демонструє ознаки часткової демократичної ста-

білізації після виборів 2023 року, тоді як Чехія зберігає відносний баланс між популістськими викликами та функціонуванням ліберально-демократичних інститутів.

По-третє, доведено, що результати парламентських виборів безпосередньо впливають на подальшу трансформацію політичних режимів через зміну конфігурації влади та реформування інституцій. Особливу роль у процесах делібералізації відіграють популістські та праворадикальні політичні сили, а також поширення антидемократичних і проросійських наративів, що підривають довіру до демократичних інститутів.

По-четверте, аналіз динаміки індексів демократії (зокрема даних Freedom House) підтверджує загальну тенденцію до зниження якості демократії в регіоні, показники і наслідки якої відрізняються залежно від країни. Це свідчить про формування в межах Вишеградської групи різних моделей розвитку – від гібридних режимів до спроб відновлення ліберально-демократичних практик.

Отже, парламентські вибори у країнах Вишеградської групи виступають не лише механізмом формування влади, але й важливим індикатором глибинних трансформацій демократичних режимів. Отримані результати мають як теоретичне значення для розуміння сучасних процесів делібералізації демократії, так і практичну цінність для України в контексті запобігання демократичному відкату та зміцненню демократичних інститутів.

Література

1. Гайданка Є. Конфігурація політико-партійного простору Чеської Республіки за результатами виборів до Палати представників. *Регіональні студії*. 2025. № 43. С. 133–137. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2025.43.21>
2. Григор'єв О. Дефекти демократії в Польщі: неоліберальні інститути 2015–2018 років. *Науковий журнал «Політікус»*. 2018. Випуск 5-6. С. 51–55. <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2018-5-6-51-55>
3. Кудрін Ф. Європарламент постановив, що Угорщина більше не може називатись демократією. URL: <https://tyzhden.ua/News/255696> (17.03.2026).
4. Литвин В. Політичні й інституціональні перешкоди та ризики завершення демократичного тран-

зиту і європейської інтеграції та шляхи їхнього подолання: кейс України як винятковий на тлі інших країн Європи. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2024. № 50. С. 120–151. DOI: 10.31861/mhri2024.50.120-152

5. Основи демократії: Навчальний посібник. К.: вид.-во «Ай Бі», 2002. С. 38–51.

6. Остапець Ю., Мартинкович М. Характеристика партійного ландшафту країн Європейського Союзу за результатами парламентських виборів 2022 року. *Регіональні студії*. 2023. № 33. С. 82–93. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.33.14>

7. Остапець Ю., Червеняк К., Кеменяш О. Характеристика акторного складу та конфігурації партійних системи країн Європейського Союзу за результатами парламентських виборів 2023 року. *Регіональні студії*. 2024. № 36. С. 59–68. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2024.36.10>

8. Політична енциклопедія. Редколегія Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2012. 808 с.

9. Савчин М. Порівняльне конституційне правознавство. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 596 с.

10. Садовий Ю. Особливості політичного розвитку держав Центральної та Східної Європи у період криз. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 56. С. 278–288. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v056.2025.42>

11. Чальцева О., Петрінко В. Електоральні процеси в країнах Європейського Союзу у 2025 році. *Регіональні студії*. 2025. № 43. С. 95–104. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2025.43.16>

12. Nations in Transit. URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit> (дата звернення 10.03.2026).

13. The European Elections Monitor. URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/publications/observatoire-des-elections-en-europe/2023> (дата звернення 15.03.2026).

Анотація

Іванець Т.М., Тополянський С.І. Парламентські вибори 2023–2025 років у країнах Вишеградської групи як індикатори делібералізації демократії. – Стаття.

У статті здійснено комплексне дослідження парламентських виборів у країнах Вишеградської групи у 2022–2025 роках як індикаторів делібералізації демократії. Актуальність теми зумовлена загальною тенденцією трансформації демократичних режимів у регіоні, що проявляється у послабленні ліберальних інститутів, зростанні популізму та ерозії верховенства права. У роботі розкрито теоретичні засади делібералізації демократії, визначено її сутність, ключові ознаки та відмінності від демократичного відкату, а також обґрунтовано роль парламентських виборів як чутливого індикатора змін у політичних системах.

Методологічну основу дослідження становить поєднання порівняльного, інституційного та івент-аналізу, а також елементів контент-аналізу політичного дискурсу та використання кількісних показників міжнародних індексів демократії. На основі порівняльного аналізу парламентських виборів в Угорщині, Польщі,

Словаччині та Чехії виявлено різні траєкторії розвитку демократичних режимів у межах регіону. Встановлено, що Угорщина демонструє найбільш послідовну модель делібералізованої (неліберальної) демократії з домінуванням правлячої політичної сили та ослабленням системи стримувань і противаг. У Словаччині простежується тенденція до інституціоналізації популізму та посилення антидемократичного дискурсу. Натомість Польща після виборів 2023 року демонструє ознаки часткової демократичної стабілізації, а Чехія зберігає відносний баланс між популістськими викликами та функціонуванням ліберально-демократичних інститутів.

Доведено, що результати парламентських виборів суттєво впливають на трансформацію політичних режимів через зміну інституційної конфігурації влади, характер політичної конкуренції та спрямованість державної політики. Аналіз динаміки індексів демократії (зокрема даних Freedom House) підтверджує загальну тенденцію до зниження якості демократії в регіоні, показники і наслідки якої відрізняються залежно від країни. Це свідчить про формування в межах Вишеградської групи різних моделей розвитку – від гібридних режимів до спроб відновлення ліберально-демократичних практик.

Зроблено висновок, що парламентські вибори виступають важливим індикатором для оцінки делібералізаційних процесів та відображають глибинні зміни сучасних демократичних режимів. Результати дослідження мають теоретичне значення для розвитку політичної науки та практичну цінність для України у контексті запобігання демократичному відкату.

Ключові слова: Вишеградська група, делібералізація демократії, політичні режими, демократичний відкат, парламентські вибори, популізм, праворадикальні партії.

Summary

Ivanets T.M., Topolianskyi S.I. Parliamentary Elections of 2023–2025 in the Visegrad Group Countries as Indicators of the Deliberalization of Democracy. – Article.

This article presents a comprehensive study of parliamentary elections in the Visegrad Group countries during 2022–2025 as indicators of the deliberalization of democracy in the region. The relevance of the topic stems from the broader trend of transformation of democratic regimes in Central Europe, manifested in the weakening of liberal institutions, the rise of populism, and the erosion of the rule of law. The study outlines the theoretical foundations of democratic deliberalization, defining its essence, key features, and differences from democratic backsliding, while also substantiating the role of parliamentary elections as a sensitive indicator of changes within political systems.

The methodological framework combines comparative, institutional, and event analysis, along with the elements of content analysis of political discourse and the use of quantitative indicators from international democracy indices. Based on a comparative analysis of parliamentary elections in Hungary, Poland, Slovakia, and the Czech Republic, the study identifies divergent trajectories of democratic development within the region. It is established that Hungary demonstrates the most consistent model of

deliberalized (illiberal) democracy, characterized by the dominance of the ruling political force and the weakening of checks and balances. In Slovakia, a tendency toward the institutionalization of populism and the strengthening of anti-democratic discourse is observed. In contrast, Poland, following the 2023 elections, exhibits signs of partial democratic stabilization, while the Czech Republic maintains a relative balance between populist challenges and the functioning of liberal-democratic institutions.

The study proves that parliamentary election outcomes significantly affect the transformation of political regimes through changes in the institutional configuration of power, the nature of political competition, and the direction of public policy. An analysis of democracy indices (in particular, Freedom House data) confirms an overall decline in the quality of

democracy in the region, with varying manifestations and consequences across countries. This indicates the emergence of diverse developmental models within the Visegrad Group—from hybrid regimes to attempts at restoring liberal-democratic practices.

It is concluded that parliamentary elections are an important indicator for assessing deliberalization processes and reflect profound changes in modern democratic regimes. The findings hold theoretical significance for the advancement of Political Science and practical relevance for Ukraine in the context of preventing democratic backsliding.

Key words: Visegrad Group, deliberalization of democracy, political regimes, democratic backsliding, parliamentary elections, populism, right-wing radical parties.

Дата першого надходження статті до видання: 05.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 06.05.2026